

ከቁጫ እስከ ኦሮሞ - ማንነትና የማንነት ፖሎቲካ እንደምታና መዘዞቹ

ዩሱፍ ያሲን

የአሜሪካ ድምፅና የዶቼቤሌ አማርኛ ራዲዮ ፕሮግራሞች ላይ የቁጫ ሕዝብ የራሱን ማንነት የመወሰን ጉዳይ አስመልክቶ ለመንግሥት ጥያቄ ያቀረቡ ሰዎች መታሰራቸው ዜና በቅርቡ ተዘግቦ ሰምተናል። 40 የሚሆኑ የአካባቢ ሽማግሌዎች እነዚህ የተሳሩ ሰዎችን ለማስፈታት አዲስ አበባ ድረስ መምጣታቸውንም ተዘግቧል። የቮይስ ኦፍ አሜሪካ ባልደረባ ጋዘጤኛ ሰሎሞን ክፍሌ ባመዛኙ በማንነት ዙርያና ሳቢያ የተነሳውን ውዝግብ ርእሰ ጉዳይ ላይ የሽማግሌዎች ወኪል ከተባሉት ጋርም ቃለ ምልልስ አስደምጥናል።

ቁጫ በደበቡ አም በጋምጎፋ ዞን በደቡብ በዲታና ዴራማሎ፣ ከደቡብ-ምዕራብ በዛላ፣ በምዕራብ ከደምባ-ፋ፣ በሰሜን-ምዕራብ በዳውሮ ዞንና ከሰሜን ከወላይታ ዞን የምትዋሰን አንዲት የደቡብ ኢትዮጵያ ብሄር፣ ብሄረሰቦችና ሕዝቦች ክልል ወረዳ ናት። ዋና ከተማውም ሰላምበር ትባላለች፣ ይህንን የዘገበው ዊኪፒዲያ ነው።

ቃል-ምልልስ የተደረጉት የቁጫ ሕዝብ ወኪል "የቁጫ ሕዝብ ጋሞ አይደለም፣ የቁጫ ሕዝብ ወላይታ አይደለም፣ የቁጫ ሕዝብ ቁጫ ነው ፣ ቋንቋውም ቁጫኛ ነው" ነበር ፍርጠም ብለው ያስረገጡት። በቅርቡ በሶማሌ ክልልም በመሥራቅና በምዕራብ አሚ የሰፈረው የዱቤ ሕዝብ ወኪልም እንዲሁ "እኛ የዱቤ ብሔረሰብ ሶማሌ አይደለንም፣ ራሳችን የቻልን ሕዝብ" ነን ብሎዋል። የእነሱም ወኪልም አሁንም በዚያው በአሜሪካ ድምፅ ራዲዮ ላይ ቀርበው ነው ይህንኑ ያረጋገጡት። ከዚህ በፊትም የሥልጤ ብሔረሰብ "ሥልጤ፣ ሥልጤ እንጂ ጉራጌ አይደለም" የሚል የማንነት ጥያቄ አነስቷል ተብሎ ሪፈረንደም ተፈቅዶለት አብላጫው "ሥልጤ፣ ሥልጤ እንጂ ጉራጌ አይደለም" ድምዳሜ በድምፁ አፅድቆ እስከዚያ ድረስ በቀሪዎቹ ኢትዮጵያውያን ዘንድ በዘልማድ ከሚታወቅበት "ጉራጌ" መታወቂያ መለያ የራሱን ማንነት መርጦ ፀደቀለት። ከዚያ በፊት በተለያዩ የኢትዮጵያ አካባቢዎች አልፎ አልፎ በማንነት ዙሪያ የተነሱ ወይም ለማዕከላዊ መንግሥት ጥያቄ የቀረበበት በርካታ በማንነት ዙሪያና ሳቢያ የተነሱ ጉዳዮች እናውቃለን። ይህንኑ ማንነት ማጠንጠኛ አድርጎ በወረዳ፣ በዞንና አልፎ ተርፎ በክልሎች መካከል የአካላለል ውዝግቦች ሲያናታርኩና ሲያወዛግቡ ተመልክተናል። አሁንም አልፎ ተርፎ ስያገዳድሉም ሰምተናል።

የአሜሪካ ድምፅ የቁጫም ሆነ የዱቤ የማንነት ጥያቄ ዜና እምብዛም የብዙዎቻችንን ትኩረት አልሳበም። የሥልጤ ውሳኔ-ሕዝም ሆነ ውጤቱ ክርክር አላቀጣጠለም ኢትዮጵያውያን ዘንድ። ባንጻሩ ወጣቱ የፖሎቲካ አናሊስት ጆውሃር መሃመድ ከሁለት ሌሎች የኦሮሞ ብሔርተኛ አክቲቪስቶች ጋር በአለጀዘራም ስለ ኦሮሞ ማንነት ጥያቄ ዙሪያ ያደረገው ቃለ መጠይቅ ብዙ አባራ አስነስቷል። አነታርኳል። አናቁሯል ማለት ይቀላል።

አሁንም በቅርቡ በሚኖሩበት በተደረገው የኦሮሞ የሙስሊም ኮሚኒቲ ስብሰብ ላይ ይህንኑ ወጣት ምሁር የኦሮሞ ሕዝብ የሙስት ትግል ከኢትዮጵያውያን ሙስሊሞች ትግል ጋር አስተሳሰሮ በማቆላለፉ አባባሉ አንዳንዶቹ እንዳሉት ለኦሮሞ ብሔርተኛ ትግል "መጥለፍ" በመመኮሩ የብዙዎችን ትኩረት ሰቧዋል። አሁንም ብዙ አባራ አስነስቷል። ብዙ ውይይትም አቀጣጥሎዋል። ባጭሩ ፣ ብዙ የዲያስፖራ ኢትዮጵያውያን ማሕበራዊ መገናኛ ኔትዎርኮች ዘንድ ዓቢይ መነጋገሪያ ርእሰና ሰምነኛ አጄንዳ ሆኖ

ሰንበቷል። መነጋገሪያ ርዕስም ሆነ። በርከት ያሉ ኢትዮጵያውያን ብዕራቸውን አንስተው የግራ-ቀኙን ከተቡበት። በሰላ ሂስና ትችት አዥንዶጎዱበት። ከየአቅጣጫው።

ለምን ይህን የቁጭ፣ የዱቤ፣ የወለኔና ሥልጤ የማንነት ጥያቄ እምብዛም አባራ ያለነው? ባንጻሩ የአሮሞ ማንነት ጉዳይ ኢትዮጵያውያንን በጥቅል፣ የኢትዮጵያውያን ብሔርተኞች በተለይ የሚመለከተን? የአሮሞ ብሔርተኛነትን የምንፈራው? እነዚህ ርዕስ ጉዳዮች ተመሳሳይነት አሏቸው። በመሰረቱ ሁሉም ማጠንጠኛ ያደረጉት የማንነት ጥያቄ ነው። ነገር ግን የዲያስፖራ የኢትዮጵያውያን ለቁጭ፣ ለዱቤና ለሥልጤ ጥያቄና ካልጀዘራው የአሮሞ ብሔርተኞች ቃለ ምልልስ የተሰጡት ግብረ-መልሶ ለየቅል ነበሩ። ለምን? የሚል ጥያቄ ይጭራል። እኔ ጭሮብኛል። ስለ ጫረብኝም ብዕራን አነሳሁ። እናንተስ? ለጊዜው ድርጊቶቼና አድራጊዎቼን ተግባር ከመኮነን ወደ በስተኋላ ያሉትን የማንነትና የማንነት ውዝግቦችን ገረፍ አድርጌ ማለፍ መርጥኩ። ትንሽ ታገሱኝ።

ዊኪቢዲያ ስለ ቁጭ ወርዳ ሕዝብ ምንነትና ማንነት ተጨማሪ መረጃ አለው። 2007 የሕዝብ ቆጠራ መሰረት ከወረዳው ሕዝብ 98 % ማንነቱን ጋሞ ነው ይላል። አሁንም በተወካዮቹ ምክር ቤት የወረዳው (የቁጭ?) ተወካዩዎች "እኔ በማንነት ጋሙ ነኝ ብላለች ነው" የተባለው። ይህ ማንነት የሚሉት ነገረ-ጉዳይ ምን ያህል እንደሚያስቸገር ነው የሚንመለከተው። ለምክር ቤቱ አባል በነጠላ ግለሰብነት ደረጃ ሆነ ለቁጭ ሕዝብ እንደ ማህበራዊ ስብስብ። ለእኛም እንዲሁ፣ እንደ ሕዝባና ሃገር እያንገላታን ነው። ለምን ይሁን ይህ "ማንነት" የተሰኘ መለያ መታወቂያ እሴት እንዲሁ የሚያንገባባብን? የሚያወዛግባብን? አለፎ ተርፎ የሚያገዳድለን?

የቁጭ ወረዳ ህዝብ ወደ 150 ሺ ህዝብ አለው ይላል። እንቅጫን ለመናገር በ 2007 መሠረት 149,287 ተብሎ ተመዝግቧል። በንፅፅር የአሮሞ ሕዝብ በብሔራዊ የሕዝብ ቆጠራ መሠረት ከሃገሪትዋ ሕዝብ አንድ ሦስተኛ ነው። የአሮሞን ብሔርተኛነት የምንሰጋው በሕዝብ ቁጥር መብዛት ይሁን? የሌላውን ከቁብ የማንቆጥረው በቁጥር ማነሱ ይሆን? ሁሉም የማንነት ጥያቄዎች ተመሳሳይነት አሏቸው። በመሠረተ ሐሳቡ። ሁሉ አንድ ማሕበረሰብ መለያ መታወቂያቸው ዙሪያ ያጠነጠኑ ናቸው። እርግጥ፣ አሮሚያ ከሁሉ ክልሎች የላቀ የመሬት ስፋት አለው። በዚያኑ መጠን ከፍተኛ የሃብት ምንጭ ክምችት ባለቤት ነው አከባቢው፣ ያለ ጥርጥር። የአሮሞ ብሔርተኛ እንቅስቃሴ የሚያሳስባቸው በዚህ ምክንያት ይሁን? እንዲያውም ከማሳሰብ አልፎ እንቅልፍ የሚያነሳ። የአሮሞ ብሔርተኞች እንደሚወርፉን አንዳንዴም Phobia መሰል ምክንያት አልባና የተጋነነ ፍራቻ ዓይነት ስጋት የሚወረን?

መልሱ ባጭሩ፣ የቁጭ፣ የዱቤ በፊትም የሥልጤ የማንነት ጥያቄዎች ብሔርተኛ እንቅስቃሴ ያነሳቸው ሃገር ገንጥሎ በስብስቡ ስም አዲስ ሃገር የመመሥረት ጥያቄ አይደለም። የቁጭ ሕዝብ ጥያቄ ጣሪያ ቢነካ እንኳን በመናኸሪያ ወረዳዬ በገዛ ተወላጆቼ ልተዳደር ነው የሚሆነው። የዱቤ ሕዝብ ከሌሎች ሶማሌዎች በወኪሉ አማካኝነት የተለየን ነን ቢልም ቅሉ ከሶማሌ ክልል ውጭና ከኢትዮጵያ ውጭ አዲስ የዱቤ ሪፖብሊክ እመሰርታለሁ አላለም። የሥልጤ ሕዝብም ሪፈረንደም "ሥልጤ፣ ሥልጤ እንጂ ጉራጌ" አይደለም መፈክር አንግቦ ተካሄደ እንጂ ሥልጤ ኢትዮጵያዊ አይደለም የሚል ብሔርተኛ ዓላማ አንግቦ አልተነሳም። ይህም በሪፈረንደም ድምፅ በአብላጫ ድምፅ ፀደቀለት። ሥልጤ በደቡብ ኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ክልል ውስጥ ራሱን በራሱ የሚያስተዳድርበት አንድ ዞን ባለቤት ሆነ እንጂ በውሳኔ-ሕዝብ ማግሥት የሥልጤ ሪፖብሊክ አልተመሰረተም።

የቁጭ፣ የዱቤና የሥልጤ የማንነት እውቂያ ጥያቄ በሃገር በኢትዮጵያ ደረጃ የነበራቸው እንደምታን አስመልክተን ነው እንጂ ለጋሙ ዞን፣ ለሶማሌ ክልልና ለጉራጌ ብሔረሰብ ላይ ምንም ዓይነት ጫና አላሳረፍም ማለት እንዳልሆነ ከወዲሁ ግልፅ መሆን ይኖርበታል። ያስርፋል፣ አሳርፏልም። ስለዚህ

የአሮሞ ማንነት ጥያቄ የሚያስከትለው ውጤትና መዘዝ ነው የአስፈሪነት ምንጩ። ያውም በሃገር ደረጃ፣ ያውም በሃገር ሕልውና ላይ። ሦስቱ ስብስቦች የማንነት ጉዳይ ሳቢያ የወሰኑት ሕይወታቸውን ነው።
ባመዛኙ። የአሮሞ የራሱን እድል በራስ የመወሰን መብቱ ተግባራዊ አተገባበር ግን ጦሱ ለብዙዎቻችን ይተርፋል ነው ስጋቱ፣ ያልተኳኳሉ እውነታን እንነጋገር ከተባለ። ጉዳዩ ከአሮሞ ብሔርተኞቹ እኩል ይመለከተናል ነው። ምክንያቱ የእኛም እጣ-ፋንታ ብሎም "ማንነት" ይወሰናል ነው።

የአሮሞ ብሔርተኞች የእነዚህ ወገኖቻቸውን ተገቢ ስጋት መገንዘብ ሊያስፈልጋቸው ነው። እንዴት? እንዴት! ማለት ያባት ነው። እዚህ ላይ ልብ በሉልኝ!! በቅድሚያ የስጋት ምንጩ እንደ እንቅስቃሴ፣ እንደ ስሜትና እንደ ኢድዮሊጂ የአሮሞ ብሔርተኛነት እንጂ የአሮሞ ተወላጆች ሊሆኑ እንደሚችሉ እናረጋግጥ! ይቺን በቅጡ ያዙልኝ!!። ይህን ያህል ስምምነት በቅድሚያ ከተደራረሰን ቀጥታ ወደ አሮሞ ብሔርተኞች የአሮሚያ ሪፖብሊክ ምሥረታ አተገባበር እንደምታ ጋር እንዘለል።

የአሮሞ የራሱን እድል በራስ የመወሰን መብት ተግባራዊ በሚሆንበት ወቅት አሮሞውን የራሱን የወደፊት እድል ብቻ አይደለም እንደ አንድ ስብስብ የሚወሰነው። የበርካታ የኢትዮጵያ ብሄረሰቦች እጣ ፋንታም ጭምር እንጂ፣ እግረ-መንገዱን። በምርጫ ካርዱ አማካኝነት ማለቱ ሳይሻል አይቀርም። እድል ተሰጧቸው በሪፈረንድም ለነፃ አሮሚያ ድምፃቸውን በሰጡ እለት ማለቱ ነው።
የኢትዮጵያን ካርታ ልብ ብላችሁ ተመልከቱት። አሮሚያ በማሓል ሆነ በሰሜን በኩል አማራ፣ አፋር ትግራይና ቤንሻንጉል ክልሎች አሉ። በደቡብና በምዕራብ የደቡብ ብሔር፣ ብሔረሰቦና ሕዝቦች ክልልና ጋምቤላ ክልል አሉ። ለነፃ አሮሚያ ድምፃቸውን በሰጡ እለት የእነዚህን ሕዝቦችና ክልሎች እድልም ጭምር የአሮሞ መራጭ ወሰነላቸው ማለት ነው። ከላይ ያሉት አራት ክልሎች ከታች ካሉት ሁለቱ ክልሎች ጋር ቢፈለጉ እንኳን ባንድ ሃገር በአብሮነት የመኖር እድል ከወዲሁ ተነፈጋቸውና። በአሮሞ ውሳኔ አማካኝነት። በሌላ አባባል በደቡብና በምዕራብ ያሉት አሮሞ ያልሆኑት ኢትዮጵያውን፣ ሰሜን ካሉት ኢትዮጵያውያኑ ጋር አብሮ የመኖራቸው ፍላጎት በአሮሞዎች ድምጽ ብቻ ተወሰነ ማለት ነው። በምሳሌ ላስረዳ። የወላይታው ሕዝብ ከአማራና አፋር ባንድነት ተጠቃልለው የሚኖሩበት መንግሥት መመሥረት ቢመኝ አይቻለውም። የአሮሞ ሪፖብሊክ ምሥረታ ኢትዮጵያን በሁለት ይከፍላልና። ለማቃለል ሰሜንና ደቡብ። ደቡብ ያሉት ብሔረሰቦች ሰሜን ካሉት ጋር በግዛታዊ አንድነት ለመኖር የነበራቸው ፍላጎት መና ሆኖ ይቀራል ማለት ነው። ምክንያቱም በመሓል አሮሚያ የሚባል አዲሱ ሪፖብሊክ ሃገሪቷን በሁለት የገመገመ አሃድ ተመሥረቷልና። በሌላ በኩል ያልመከሩበትን ውሳኔ አለመቀበል ደግሞ መብታቸው ነው። አለመቀበል ብቻ ሳይሆን አሻፈረኝ ብለው ተግባራዊነቱን ለመቃወም ብሎም ወድቅ ለማድረግ ለአፀፋ መልስ መንቀሳቀሱ መብታቸው የተጠበቀ ነው። በዚህ ምክንያት በእነዚህ ስብስቦችና በአሮሞ ብሔርተኛ ሃይል መካከል ውዝግብ ተፈጠረ ማለት ነው። ተከትሎ በዚህ ሳቢያ የሚቀጣጠለው የማያባራ መቆራቆስ ነው የስጋቱ ምንጭ። ይህው የውዝግብ መነሻው ሆኖ ያተረምምሰናል ተብሎ የሚያስፈራው፣ በእኔ እምነት። በዚያኑ መጠን፣ ይህው ውዝግብ ራሱ የአሮሞ ብሔርተኞች መጋፈጥ ያለባቸው አሳሳቢ ተግዳሮት ነው። በዚች አጭር አርቲክል አማካኝነት ሦስት አስቸጋሪ ንባብ ቃላትን ብቻ ሳይሆን በመካከላቸው ያለው ትስስር፣ ተዛምዶና መቆላለፍም ማፍታታት ሊኖርብኝ ነው። እነሱም ማንነት፣ ብሔርተኛነትና ውዝግብ የተባሉቱ ናቸው።

እዚህ ላይ በስብስቦች መካከል የውዝግብ መነሻና ምክንያት የሆነውን ብሔርተኛነት ቀረብ ብለን ከመፈተሻችን በፊት ለመሆኑ ማንነት ምንድነው? ብሔርተኛነት? ለምንስ ይሆን ሰዎች ወይም ማህበረሰባዊ ስብስቦች በማንነት ዙሪያና ሳቢያ የሚናቆሩት? ለምንስ ይሆን የዘር (ብሔረሰብ) እና የሃይማኖት ማንነት ከሌሎች የማንነት መገለጫ ተጋሪዮቻች ይብልጥኑ የሚያወዛግቡን? አልፎ ተርፎ የሚያገዳድሉን? መባሉ ተገቢ ነው። አንዳንድ ጊዜም ስምና "ምንነቱም ሆነ ማንነቱን" እንኳን

አጣርተን የማናውቀው ግለሰብ "በማንነቱ" ብቻ የምንገድለው?። ሌላው ጥያቄ ሳይቀርብለት ግለሰቡ በቡድን አባልነቱ ብቻ ታድኖ ለቅጥለት የሚዳርግበት "የማንነት" ቅራኔው ፅንፍ በመርገጡ የሚፈንዳ ቅጥለት "በማንነት" ተሰኝቶ አገዳዳይ ማንነት ወደ ጅምላ ፍጅት የሚሸጋገርበት አስከፊው እርከን ነው። በሩዋንዳም ሆነ በቀድሞ የ-ጎዝላቪያ የታየው ይህው "እንስሳዊ" የሆነ የሰው ልጆች የስሜቶች ሓድራ እርቃኑን የሚያሳይ ተራደጄ።

ከመቀፅበት ጎርቤቶች አይገዳደሉም፤ መቼም። እዚህ ላይ ለብዙ ጊዜ ሲንተካተኩ የከረሙ አለመግባባቶች ናቸው ውዝግቡ ሲሟሟቅ ተጭሮ የሚፈነድት።አንዱ ስብስብ ስለሌላው በልቡ ጓዳ ያስቀመጣቸውን ጭራቅ አሳሳሎች ጠብ ለመጫርም ሆነ ከተጫረ ወዲህም ለማጋጋሉ የሚኖራቸው ሚና በቀላሉ የሚታይ አይደለም። አንዱ ስብስብ የሌላውን ስብእና የማንጓጠጥ፤ የማንቋሸሽ፤ክፉ የማሰኘት፤ጭራቅ አድርጎ የማቅረብ፤ ማሸጠይን (ሸይጣን ማሰኘት)፤ጠዘው ጠዘው ወደ ቅጥለት በማንነት ደረጃ የሚያደርሱት አንዱ የሌላኛውን የጣላት ምስል አሳሳል ሂደቶቹን ተረማምደው ነው ተብሏልና፤ በክስተቱ አጥኚዎች። መጨካከኑ ለአሳቃቂነቱ ገለጭ ቃል እስከ ማጣት የሚደርስበት ሆኔታ ባንድ ጀንበር አይከሰትም። አንዱን ሌላው ከምደረ-ገፅ ካላስወገደ የራሱን ዓላማ ግብ ማስመታት አይችልም ወይም የጠላቱ ዓላማ እንዳይሳካ ማድርግ አይችልም ወደሚለው ድምዳሜ መድረሱን የሚያመለክት አተያይ ነው፤ መቼም።ሁሉም የማንነት ውዝግቦች ወደዚህ ዓይነቱ አገዳዳይ የማንነት ፍጅት አያመሩም።ቢሆንም ከጥላቻ ቆጠብ እንበል!እባካችሁ።

ለመሆኑ ማንነት ምንድን ነው? ውዝግብስ?ብሔርተኛነትስ?

እንደሚታወቀው "እነሱ"ና "እኛ" መባባሉ አዲስ ነገር አይደለም፤ በሰው ልጅ ታሪክ።ገና በሰው ልጅ ታሪክ ማለዳ የተፈጠረ የአፈራረጅ ዘይቤ ነው። ጎራ ለይተው "እነሱ" እና "እኛ" ተባብለው መግደኑ ከጥንቱ ከጧቱ የነበረ ነው ይሉናል የማሕበራዊ ሳይንስ ተመራማሪዎች። ማንነት አንዱ ስብስብ "እነሱ" ከሚላቸው በተፃረረ አልፎ ተርፎም በተፋጠጠ መልኩ ራሱን የማስቀመጥ (Identify) ክንዋኔ እስከ ተባለ ድረስ ቢዘገይም ፍጥጫው ወደ ግጭት መመራቱ አይቀሬ ነው የሚመስለው።ማንነት ሁለት ማጠንጠኛ አለው።አንደኛው በተመሳሳይነት ላይ የተመሰረተ ተጋርዮሽነትና ዝምድና አባላቱ እንደ ስብስብ እንዳላቸው ማረጋገጡ ሲሆን፤ሌላኛው ደግሞ ይህንኑ በማረጋገጡ የሚከናወነው "እነሱ" ከሚሏቸው በተፃራርነት መሰለፍና መቆሙን መመርኮዣ ያደረገ ክንዋኔ ነው። ከላይ የተመለከትናቸው ምሳሌዎች "ሥልጤ ነኝ ብሎ ማስረገጥ፤ በሌላ በኩል ግን ጉራጌ አለመሆኑን እንዲታወቅለት ማድረግ ተግባር ነው።"የዱቤ ብሔረሰብ ነኝ እንጂ ሰማሌ አይደለሁም፤"ቁጫ ነኝ ነገር ግን ጎፋም ሆነ ወላይታ አይደለሁም" ዓይነቱ አካሄድ ይህው ነው።

ማንነት አንድ ማህበረሰብ ራሱን በራሱ የሚያስተዋውቅበት ብቻ ሳይሆነ በአካባቢው የሚታወቅበት መለያ ነው ይሉናል አሁንም የማህበራዊ ሳይንስ ተመራማሪዎች። ከሁሉ በላይ ግን ለአባላቱ ጠቃሚና ወሳኝነት ያለው ፍረጃ ነው።ይህ ፍረጃ አስፈላጊነቱና ትርጉም ሰጭነቱም እዚያ ላይ ነው።

ማንነት (identity) በቀላሉ አማርኛ መለያ ቢባል ይቀላል።ባጭሩ የመለያ መታወቂያ መግለጫ ነው ቢባል አልቅጥ አቃላቶችሁት አንባልም።መለያ መታወቂያነቱ ግን ቡድን ተኮር ነው።ያንድ ስብስብ ወይም ቡድን በተጋርዮሽነታቸው ላይ የተመሰረተ ትሥሥር አወካከል ነው። symbolic representation ወይም ተምሳሌታዊ አወካከል ነው እንጂ ጋሃዳዊ አይደሉም ይሉናል አሁንም ተማራማሪዎች። አንድ የመሆናቸው መመሥረቻው ግን ከሌሎቹ ቡድኖች በጋርዮሽነታቸው የሚለያቸው መለያዎች ላይ ሲመረኮዝ ነው ልዩነቱ ንጥሮ የሚጎላው።የእነሱነታቸው ዋናው መግለጫ ከሌላው ስብስብ የሚለያቸው እነሱ ለብቻቸው የሚጋሩትንና ከሌላው ጋር የማይጋሩትን ተጋርዮሾች

ናቸው መለያ ምልክቶቹ። ለማፍታታ ሊሞክር መሰለ። ልብ ማለት ያለብን ሌላ ቁም ነገር አለ። ስብስቡ የቡድን ተጋርዮሽነታቸው በተጨማሪ ሌላ መመሥረቻ አለው። ጋራነታቸው የሚፈጠረው በእነሱ ዘንድ "እነሱ" የተሰኘ ሌላው ቡድን በተፃረረ አምሳያ አሳሳል ነው። ይህ ደግሞ ዝምድና የመፍጠርና ዝምድና የመካድ ወህደት ነው፤ ባንድ ላይ። ዝምድናው ወይም ትሥሥሩ የትውልድ ቆጠራና የደምና የተዋሰነ ቁርኚት አዘማመድና መተሳሰር ብቻ አይደለም። በዚህ አማካኝነት መተሳሰሩም እንዳለ እሙን ነው። እንዲያውም ለዚህ ዝምድናና ተጋርዮሽ ቁርኚት ቅድሚያ የሚሰጡ አሉ። ያንድ ቅድመ አያት ልጅነታቸው ዋናውና ወሳኝ ተጋሪዮሽ ሆኖ ይቀርባል፤ በዚህ ዝምድና አመሰራረት። የተጋሪዮሹ ሕትመት በስጋ ወልደቱ በደም ወህደቱ ትሥሥራቸው የሚቆያራኛቸው። በእኛ ሃገር አፋሮችና ሶማሌዎች በተወሰነ መልኩ አሮሞች በቅድመ አያት የዘር ሓረግ ቆጠራ ጋራነታቸውን ወይም አንድነታቸውን ያስረግጣሉ።

የስጋና የደም ትሥሥርን ያስቀድማሉ ማለት ነው። ቅድሚያ ለዚህ ትሥሥር ይሰጣሉ ማለት ነው እንጂ ልክ እንደ ሌላው ከሌሎቹ ስብስቦች ፈንጠር በለው በተነፃፀረ አኳኋን የራሳቸውን ማንነት እያስረገጡም ወይም አፅንኦት አይሰጡም ማለት ግን አይደለም። የተባለው የጋራ ቅድመ አያትም በዚች ምድር አካል ነስቶ፤ ነፈስ ዘርቶ ያልተመላለሰ ተረት ወልድ ፍጡር ሊሆን እንደሚችል መዘንጋት የለበትም። በዚህም የትሥሥር ዝምድና አመሰራራት የተወሰነ በምናብ የሚበጃጁ አፈጣጠሮች ሚና አላቸው። ይህም በማንነት ከማያውቋቸው ዘመዶች ጋር በምናብ ዝምድና ተከል ተጋሪዮሽ ነው። የምናብ አፈጣጠሩ ጉዳይ ማንነትን ውሰብሰብ ያለ ፍረጃ ያደርገዋል። ይህንን የማይታይና የማይዳስስ "የእኔነትና የእኛነት፤ የእሱነትና የእነሱነት" ራስ ወገን ለይታና የሌላውን ለይታ መግለጫ ልክ ታዋቂው አርቲስት ማህሙድ አህመድ ሰለ ፍቅር ረቂቅነት ሲያንገራጉር " ፍቅር ፍቅር ይባላል እንጂ ማንም አላየው ሲሄድ በአካል" እንደሚለው ዓይነት አይዳስስነት ያለው ክስተት ነው። ከቅድመ አያት ትሥሥር ላይ የጋራ የሰቆቃ የጋራ ታሪክ፤ ያንድ ሌላ ስብስብ ተፀራሪነት፤----- ወዘተ ይደረጋል። የወደፊት እጣ ፋንታ ቁርኚት ይታከልበታል። ብሔርተኛነት የተሰኘው ርዮተዓለም፤ ስሜትና እንቅስቃሴ መልክ ተላብሶ ጦር ያማዝዛል።

ውዝግብ

ሰለዚህ ማህበራዊ ስብስቦች በቡድን ቡድን መቧደናቸው አይደለም ወደ ግጭት የሚያመራቸው ተፃራሪ ወይም በጊዜው ተፃራሪ የሚመስላቸው ግቦችን በየፊናቸው ለመምታት ማለማቸው እንጂ። ይህ ድርጊት ነው እንግዲህ ውዝግብ የሚሰኘው። የ Conflict (ውዝግብ) አጥኚዎች፤ ወዝግብ "ሁለት ወይም ከዚያ በላይ የሆኑት ወገኖች ተፃራሪ ሆነው የሚታያቸውን ዓላማዎች አንገበው አንዱ የሌላውን ዓላማ ግብ መምታት እንዳይይሳካ የማድረግ ክንዋኔ ነው" ይሉናል። በግለሰቦች መካከል በነጠላ ማንነታቸው የሚነሱትን አለመግባባቶች ለጊዜው ከዚህ ውጭ እናድርጋቸውና ሌላውን እንመልከት። ሰዎች ሕወታቸውን ሲመሩ የተለያዩ ግቦች አንገበው እንደሚንቀሳቀሱ ይታወቃል። በዚያኑ መጠን ተፃራሪ የሚመስሉ ፍላጎት ፤ ዓላማ ፤ ጥቅምና አመለካከቶችን ያራምዳሉ። እነዚህ ሌሎቹ ካነገቡትና ከሚያራምዱት ሳይጣጣሙና የተቃረኑ ሲመሰሏቸው ይሻከታሉ፤ ይራከታሉ፤ ይቆራቆሳሉ። ባጭሩ ጠብ ይፈጥራሉ። ባንድ ዓላማና ፍላጎት ተፃረረው ጎራ ላይተው ሁለቱም የራሳቸውን ዓላማ ለማሳካትና በዚያኑ መጠን የሌለኛውን ዓላማ ስኬት ለማድናቀፍ አልፎ ተርፎ ወድቅ ለማድረግ በየፊናቸው ይፍጨረጨራሉ። በዚያኑ ወቅት ዓላማዎቹ ተፃራሪ ሰለሆኑ ወይም ለግቡ አንጋቢዎች ተፃራሪ ዓላማዎቻቸውን ማጣጣም የማይቻል ሆነው ሰለምታዩቸው የግድ ጎራ ይለያሉ። ይፋጠጣሉ። ደረጃው ይለያያል እንጂ ከቤተሰብ አለመግባባት እስከ ሶማሊያው ዓይነቱ አመሰቃቃይ እርስ በእርስ ጦርነት የመሳሰሉት ቁሩቁሶች ሁላ በውዝግብ ውስጥ ነው የሚጠቃለሉት ፤

ለውዝግብ ተመራማሪዎቹ። ሰለዚህ በቡድን ቡድን መሀደኑ አይደለም ወደ ግጭት የሚያመራቸው፤ ተፃራሪ ወይም ተፃራሪ የሚመስላቸው ግቦችን ለመምታት ማለማቸው እንጂ።

ያንዳንዱ ስብስብ ራሱን ላይቶ የማስተዋወቁ መነሻው "እኛ"፤ "እነሱ" አይደለም በማለት ራሱን ከሌሎቹ የሚለይበት መገለጫዎቹ ናቸው ነጥረው የሚወጡት በቅድሚያ። ፍንትው ብለው የሚታዩን። ዓይን የሚገቡት እነሱ ናቸውና ። በሌላ አነጋገር "እነሱ"ና "እኛ" መሰኛኝት የጀመርን እለት ለራሳቸውን መለያ መታወቂያ አበጀን ማለት ነው። ራሳችንን ከሌላው በመለየት ነው የሌላውን ማንነት ለይታ ሂደት "ሀ፤ሀ" ብለን የምንያያዘው። "እኛ" ከሌላው ለየት አድርጎ በሚያለያየን ተጋሪዮሽ (Commonness) ላይ ተመስርተን ነው "እነሱ" እኛ "እኛ" አንድ አይደለም የሚያስብለን። ሰለዚህ የጋራ መለያ-መታወቂያ የለንምም የሚያሰኛው። በተጋሪዮሾቹ ዙሪያ የምንፈጥረው ልዩነትና በአመዛኙ የማይዳሰሱ እሴቶች (Vaules) ስብስብ ወገንተኛነት የመፍጠሩ ሂደት በሰው ልቦናና በምናብ (Imagination) አማካኝነት ሰለሚከናወን ሂደቱ ረቀቅ ይላል። እኔ ለማለት ከፈለኩት በላይ ውሳኔ-ስብስብ ይላል ማንነት። በነጠላ ግለሰብነትም በስብስብነት የሚያሰሩትን በርካታ የወገንተኝነታቸውን የሚያረጋግጥ ተጋሪዮሻቸውን ይደረደራሉ። በግለሰብም ሆነ በቡድን የአንድ ማህበራዊ ስብስብ ወገንተኛነት ባመዛኙ ምናብ-ወለድ ቢሆንም ቅሉ ግለሰቦቹና ቡድኖች እስከ ተቀበሏቸው ድረስ ትርጉም-ሰጪና ወሳኞች ናቸው ለእነሱ ። ቀላል ክንዋኔ ይመስላል ግን አይደልም። በግለሰቡ ጭንቅላት የራሱን ወገንተኛነት በመለየት የሚከናወን ረቀቅ ያለ ሂደት ነው ። "ማንነትም" ይህንን ያህል ለፊቹና ለትርጉም አሻፈረኝ የሚል የተወሳሰበና የተቆላለፈ እሴትና ርዕዮተዓለማዊ ፅንሰ ሐሳብ ለመሆን የሚበቃው በዚህ ምክንያት ይመስለኛል።

ብሔርተኛነትና መዘዞቹ

ብሔርና ብሔርተኛነት የተያያዙ ናቸው ማለቱ ያስኬዳል። የአንድ ብሔር አባላት በወገንተኝነታቸው ተመርኩዞ የራሱን መንግሥት ወይም መንግሥት መሰል አሐድ የመመሥረት ፍላጎትና ምኞት ነው ። ይህ ፍላጎትና ምኞት እንደ ስሜት፣ እንደ ኢድዮሎጂና እንቅስቃሴ ባሕርይና መልክ ተላበስው ከሌሎች መሰል (በባለዙ ብሔር ሃገር?) ስብስቦች ጋር ሲያጋጭ ነው ብሔርተኛነት የሚሰኘው። ሰለዚህ ብሔርን ከብሔርተኛነት ጠንቅ ጋር አስተሳሰቦ መመልከቱን ተገቢ ይመስለኛል። ሰለዚህ ብሔርተኛነት ደግሞ ከብሔር-ጠቅልል መንግሥት ምሥረታ ጋር እስከ ተቆራኝ ድረስ ብሔርና ብሔርተኛነት የግድ ከመንግሥት ጋር ካላቸው ዝምድና በተያያዘ መልኩ ነው የሚታዩትም ። በተለይም ከብሔራዊ መንግሥታት ምሥረታ ጋር። በአውሮፓ የተመለከትነውም ይህ ነው። ምናልባት በእኛ ሃገር ከማዕከላዊ መንግሥት ምሥራቃው ታሪክና በዚህ ታሪክ ላይ እስካሁን ባለተገኘ መግባባትን ተመርኩዞ ነው የሚያወዛግብን።

ብሔርተኛነት፤ በርካታ ትርጉምና ፍቺ ሊኖር እንደሚችል ባያከራክርም ማኪል ማን የተባለው ፅሐፊ ብሔርና (nation) ብሔርተኛነት (Nationalism) አያያዙ " A nation is a community affirming a distinguished ethnic identity, history and destiny and claiming its own state ባንድ አጭር ጥቅስ ያፍታታዋል ። ማህበረሰቡ የተወሰኑ ተጋሪዮሾችን ምርኩዝ በማድረግ በታሪክ ሂደት መታነፁና መርጋቱን ካረጋገጠ በኋላ የራሱን መንግሥት ይገባኛል ሙብቱን የማስረገጥ ፍላጎቱ ነው ጎልቶ የሚታየው። ማኪል ማን A Political Theory of Nationalism and its Excesses በተሰኘው መፅሐፉ ቀጠል አድርጎ ብሔርን ከብሔርተኛነት ጋር "Nationalism is an ideology whereby a

nation believes it possesses distinct claim to virtue-claims which may be used to legitmise aggressive action against other nations” በማለት በጥብቅ ያቆራኛቸዋል።

ብሔርተኛነት ባንዱ ስብስብ ሌላውን በጥርጣሬ፣ በንቀትና በጥላቻ መመለከቱ ጉዳይ ብቻ አድርጎ መመልከቱ የተወሰነ እውነተኛነት ቢኖርውም ቅሉ ሙሉውን ሥዕል አይፈነጥቅም። ብሔርተኛነት አንዱ ብሔር የራሱን መንግሥት ሊኖረው እንደሚገባ የሚያነሳው ጥያቄ ነው የምትለዋ የግላፊው አጭር አባባል ማለፊያ መግቢያ ናት። በዚህ ፅሁፍ በዚህ አግባብ ነው የሚጠቀምበት። ሁለተኛው ደግሞ ይህንን የራሴ መንግሥት ይገባኛል ፍላጎት የሚገረሩትን ሌሎች ብሔሮች አንጻር ጠላትነት ስሜት ማንኮታኮት እንደ ትክክለኛ መስተጋብርና ሙብቱ አድርጎ ሲመለከት ነው ግንኙኝነቱ መዛባት የሚጀምረው። ብሔሩ የራሴ መንግሥት ያስፈልገኛል በማለቱ ሳቢያ በስብስቦቹ መካከል ግንኙኝነቱ ሊዛባም ብሎም ሊሻከርም ይችላል። ለዚህ የተዛባ ግንኙኝነት ምንጩ ውዝግብ ነው። በመካከላቸው ጎራ ያስለየ አንድ አወዛጋቢ ርእሰ-ጉዳይ ተገኘ ማለት ነው። እሱም የራሴ መንግሥት እመሥርታለሁ፣ አትመሥርትም ግብግብ ነው እንጂ በስብስብ መቧደናቸው ወይም ባንድ መንግሥት ራሴን ላስተዳድር ጥያቄው አይደለም መሠረቱ። እሱም ፣ በአቅሙ በወጉ ካልተያዘ ማነታረኩ መቼ ይቀራል።

በዚህ ላይ ባህላቸን፣ ሃይማኖታችንና ታሪካችን ሊጠፋ ነው ተብሎ ብሔራዊ ስሜቶችን በማራገብ የሚደረግ ቅስቀሳና ለፈፋ ይታከልበትና ነገር ዓለሙ ይጠዛል። ተረትና ታሪክ ይደበላለቃል። ማንነትን ይበልጥኑ የሰው ልጅ ፈጠራ ገፅታው እየላ ሲመጣም እንመለከታለን። እዚህ ላይ ቆስቋሹ ከወዝግቡ ከርዕሰ ጉዳይ ይልቅ ስሜት ቀስቃሽነቱ የየላ መመጣቱን መገንዘቡ አይገድም። “ዞሮ ዞሮ ለሰው ወሳኝ ፖሎቲካዊ ኢድዮሎጂ ወይም የኢኮኖሚ ጥቅማ ጥቅሞች አይደለም። ሰው ሕይወቱን ሰውቶ እስከ ሞት ድረስ መስዋት ለመክፈል ዝግጁ የሚሆነው ለእምነትና ቤተሰብ ፤ ለደም ትሥሥሩና ለሚያምንበት ጉዳይ ነው። የሰው ልጅ ወገንተኛነቱን ላረጋገጠለት ቁም ነገር ይዋጋልም ይሞታልም።” (What ultimately counts for people is not political ideology or economic interest. Faith and family, blood and belief, are what people identify with and what they will fight and die for) ይላል ሳሙኤል ሃንቲንግቶን። ሳሙኤል ሃንቲንግቶን ሌላው አስደምዳሚ ነገርም ብሏል። የብሔረሰብና የሃይማኖት ማንነት ዓለማችንን ገና ብዙ ያሻኩታሉ ብሏል። ሊባኖሳዊ ዝርያ ያለው በፈረንሳይኛ ጸሐፊ አሚን ማዕልፍ የዛሬ 17 ዓመታት በፃፈው “አገዳዳይ ማንነቶች” በተሰኘው መፅሐፉም የሚያስምርበት ይህንኑ ስጋት ነው። መፅሐፉ በኢንግሊዘኛው ትርጉሙ ደግሞ በማንነት ስም የሃይል ጠቃቀምና ወገንተኛነት ፍላጎት (*In the Name of Identity : Violence and the Need to Belong*) ተሰኝቶ ነው በ1998 የታተመው።

ብሔርተኛነት እንደ ኢድዮሎጂ፣ እንደ እንቅስቃሴና እንደ ስሜት በአመዛኙ ፖሎቲካዊ ክውን ወይም አሃድ ውጭ ሊታሰብ አይችልም እስከተባለ ድረስ ከመንግሥት ወይም ብሔር ማዕቀፍ ውጭ ማሰቡ አስቸጋሪ ነው። ተጋሪዮቻችን መሰረት አድርጎ የራሴ ስብስብ አባላት ባንድ መንግሥት ትድድር ሥር እንዲጠቃለል የመፈለጉ እንቅስቃሴ አንዱ ነው።። ስብስቦችን የሚያፋጥጣቸውና ግብግብ የሚያስገጥማቸው። ይህ በኤውሮፓ ባንድ ታሪካዊ ማጋጠሚያ ላይ በተጋርዮሻቸው ላይ ተመርኩዘው ያንድ ቋንቋ ተናጋሪ የጠረነፈ መንግሥት የሚመሠረትበት እንቅስቃሴና አካሄድ ነው። አንዱና ዋነኛው የብሔርተኛነት መግለጫው የራሴ ያለውን ስብስብ ባንድ መንግሥት ሥር መጠርነፉ ፍልጎትና ምኞት ነው። ለአሮሞ ብሔርተኛነት መንስኤና ሥርዎ መነሻ የአፄ ምኒልክ “ወረራ” በቅኝ ግዛት የተያዘቸው አሮሚያ ነፃ ማውጣት ነው የአሮሞ ብሔርተኛነት

መደራሻ ግቡ። ታሪክ እንደ መቀስቀሻ የአሮሞማ ኢድዮሎጂ ደግሞ እንደ ርዮተዓለማዊ አመለካከት ስንቁ ነው። የማስገበርና የመስፋፋት ዘመቻዎቹን እንደ አካባቢያቸው በቅኝ ግዛት ሥር መውደቅ ፍልጫ የሚመለከቱ ወገኖች በታሪኩ ሰቆቃነት ብቻ አይደለም የሚከራከሩትና

የሚቀሰቀሱት።ይህ የጭቆና ታሪክ የወደፊት አብሮነታችንን ጭምር አይሞከራ አድርጎታል ብለው ሽንጣቸው ገትሮ ይሟገታሉ፤ ብሔርተኞቹ። ከሌሎች ኢትዮጵያውያን ጋር አኗኗሪ ቀመር ፍለጋ ላይ የተሰማሩትን በዚህ አይካተቱም።ለአሮሞ ሙብት ይሟገታሉ እንጂ ለአሮሚያ ሪፖብሊክ ምሥረታ አይታገሉምና። የእነሱ ትግል ከቁጫ፣ከዱቤና ከሥልጤ ራስን በራስ ከማስተዳደር ሙብት ተለይቶ መታየት ይችላልን ?

በእዚህ የሃገራችን የማዕከላዊ ምሥረታ ታሪክ ምዕራፍ ማለት የአፄ ምኒልክ መስፋፋት አተረጓጎም ላይ አሁንም ስምምነት እንዳልተደረሰ ለማንም የሃገራችን ጉዳይ ተከታታይ ግልፅ ነው። ይህም ደግሞ በተራው ይህንን የሃገሪቷን የታሪክ ምዕራፍ በተለየ መልኩ ከሁሉ በላይ አናታራኪ፣ የክርክርና የእሰጥ አገባ ርዕሰ-ጉዳይ እንዲሆን አድርጎታል።

ይህ የአሮሞ ብሔርተኝነት ሰንበትበት ብሏል።መቼ እንደ ተፀነሰ እቅጩን እለት መናገር ባይቻልም ቅሉ ከአፄ ምኒልክ ግዛት መስፋፋት ጊዜ የተቀጣጠለ የአልገዛ-ባይነት ቀጣይ እንቅስቃሴ መቼም ሊሆን አይችልም። ታዲያ የአሮሞ ትግል ጅምር ብለን የምንፈራረገው ከዩት ነው?የአሮሞ ብሔርተኝነት ጅምር ክራፕፍ (Krapf) የተባለው የጀርመን ሚስዮናዊ ለአሮሞ ግዛት አሮማኒያ የሚል ስያሜ በሰጠ ጊዜ ይሁን?።በ 1860 ለአሮሞ ሕዝብና ሃገር አሮማኒያ የሚል ስም ይሰጥ ብሏል የመባሉ ራሱ የአሮሚያ መፍጠር ፍላጎትና ምኞት ገላጭ ሊሆን አይችልምና። ታዲያ አናሲሞስ ነሲብ መፅሐፈ ቁልቁሉን (መፅሐፍ ቅዱሱን)በአሮሚኛ ከተሮጎሙበት ጊዜ ነው የአሮሞ ብሔርተኝነት የዘፍጥረቱና ጅምርው ማለቱ ያስኬድ ይሆን? ።ታዲያ ጣልያኖች በ 1935 ኢትዮጵያን ከተቆጣጠሩ ባንድ ዓመት ጊዜ በሃገሪቷ አዲሱን ክልላዊ አስተዳደር መዋቅር “ጋላና ሲዳማ” ብሎ በምዕራብና በደቡብ የተንሰራፉትን የአሮሞ ግዛቶች ባንድ ላይ ባአጠቃለሉበት ጊዜ ይሁን ወይ? ወይስ በ 1973 የአሮሞ ነፃነት ግንባር በተመሰረተበት ዕለት ነው? ወይስ ከዚያ አሥር ዓመት ቀድሞ ብሎ የመጫና ቱለማ መረዳጃ ማህበር በምዕራብ አሮሞ የተመሠረተ ጊዜ ነው ፅንሰቱና ውልደቱ ? ቀንና እለት መወሰኑ አስቸጋሪ ነው።

ያም ሆነ ይህ የአሮሞ ሪፖብሊክ ምሥረታ መዳራሻ-ግቡ ያደረገ ብሔርተኝነት አለ።ይህ የአሮሞ ብሔርተኛ እንቅስቃሴ የአሮሚያን ሪፖብሊክ ለሃገሪትዋ አንድነት ብሎም ሕልውና የሚደቅነው ስጋት ከላይ የተመለከተው የራስን እድል በራስ የመወሰኑ አተገባበር ውጤት ነው።ይህ ደግሞ ለራሳቸው ለአሮሞ ብሔርተኞችና ለነፃነት ግንባር ድርጅቶቻቸው መጋፍጥ ያለባቸው ተግዳሮት ነው።አሁንም እነዚህ ድርጅቶች ቀላል ያልሆኑ ተጨማሪ የቤት ሥራ ከፊታቸው ተደቅኗል።ጥቂቶችን ለመጠቃቀስ፤

- ወደ ቀድሞ ባህላዊ ትድድርና አምልኮ መመለስ (ገዳና ዋቂፌቻ ...ወዘተ የመመለሱ Rehabilitate ማድረግ ሙከራው)
- ተጠቃሹ ተፎካካሪ ባላንጣ መቀያየርና መብዛት፤
- የአሮሙማ ኢድዮሎጂ ትክክለኛ ይዘት አንጥሮ ማውጣት፤
- የአሮሚፋውና የአማርኛ አጠቃቀምና የረጅሙ ጊዜ ፉክክር
- የሃይማኖታዊ ማንነትና የብሔር ማንነት መጣረዝና መቆላለፍ

• አካባቢያዊና ዓለማዊ ጉዳዮች

ለአሮሞ ለብሔርተኛ እንቅስቃሴ ተፈታታኝ ተግዳሮቶች የሚደቅኑ ናቸው። ይህንን ሆኔታዎች የአሮሞ ምሁራንም ሆኑ የሥልጣን ኤሊቶች ሳይመለከቱቱ ይቀራሉ ብዬ መቼም አልመገደቅም። ልክ እንደ ሌላው እነሱንም እንደሚያሳስባቸው ሳይታለም የተፈታ ነው። ለዚህም ነው በአሮሞ ሙብት ተጋድሎ ስም ከተደራጁት ከደረዘን የሚበልጡት ድርጅቶች አብዛኛዎቹ ያንድ ሃገር ማቀፍ የመረጡት ወይም በመምረጥ ላይ ያሉት። ደገ ዜናም እሱ(Good News)ነው። ነገሪቱ አሮሚያ ካልተመሰረተች የአሮሞ ጥያቄ እልባት አይገኝለትም ባዮቹ እንዳሉ ተቀበለን ። ስለዚህ የዶር መራራ ጉዲና የአቶ ቡልቻ ደመቀሳ የአሮሞ ፌዴራሊስት ኮንግራስ (አፌኮ)፣ በጀኔራል ካማል ገልቹ የሚመራው የኢ.ነ.ግ አንጃ፣ አፒዲአ እና የእነ ሌንጮ ለታና የዲሞክራሲ ነገዎ የአሮሞ ዲሞክራሲያዊ ግንባር (አዲግ) በኢትዮጵያ ሃገራዊ ዜግነት መብታቸውን ለማስከበር የሚሹ ናቸው። በዛ ቢል ባንድ መንግሥት ትድድር ሥር በምን ዓይነት አኗኗር ቀመር አብሮ መኖር እንዳለብን ዳግም ተወያይተን መስማማት አለብን የሚል ሐሳብ የሚያቀርቡ አይታጡም። ከመሃከላቸው። "ኢትዮጵያዊነታችን እንደራደር" አባባልም ለእኔ ከዚህ የዘለለ ትርጉም አይሰጠኝም። ከመገንጠል ኢትዮጵያን እንዳለች "አሮሚያ" እንበላት ባዮችም አሉ። ማን ቀረ? በቅርቡ ነገታቸውን የተቀዳጁት ጎርቤት ኤርትራና ደቡብ ሱዳን እንደ ምሳሌ የሚመለከቱና የአሮሚያ ካርታ፣ ባንዴራ መልክ መልክ ይዘዋልናል የቀረን ነገታችን ማወጅ ብቻ ነው የሚሉ ብሔርተኛ ወገኖች ናቸው።

ይህንን ፅሁፍ ከማጠቃለል በፊት ግን የአሮሞ ብሔርተኛ እንቅስቃሴ መጋፈጥ ይኖርበታል ያልኩት በርካታ ተፈታታኝ ተግዳሮቶቹን እዚህ ማፍታታት ባይቻልም ሰሞነኛ መነጋጋርያ አጀንዳ የሆነውን የሃይማኖታዊ ማንነትና የብሔር ማንነት መጣረዝ መመልከት አለብኝ። አሮሞ በሃገሪቷ ደረጃ አብላጫ ቁጥር ያለው ስብስብ ብቻ ሳይሆን አብላጫ የሙስሊም አማኞች ያቀፈ ብሔረሰብ ነው መባሉ አዲስ ነገር አይደለም። በሌላ አነጋገር ፣ ከፍተኛ ቁጥር ያላቸው አሮሞዎች ሙስሊሞች ናቸው። ትክክለኛው ቁጥር ቢሞክሩም ቅሉ አሮሞ ከፍተኛ ከኢትዮጵያ ሙስሊሞች ወይም በሌሎቹ አብላጫው የሙስሊም ሃይማኖት አማኞች በውስጡ ያካተተ ማህበረሰባዊ አሃድ መሆኑ ካቶ አያጠያይቅም።

ነበር ልበል? የኢትዮጵያ ሕዝብ-ሙስሊሙ የወደፊቱ አቅጣጫ የሚወስኑት የአሮሞ ሙስሊሞች ናቸው ቢባል ማጋነን አይሆንም ። ባላቸው ቁጥር። አዲስ ክስተቱ ግን በቅርቡ በማንነት ሳቢያ የቁጥር ወይም የአሐዞች ጦርነት የተጀመረ ይመስላል። ስለ ተለያዩ ርእሰ ጉዳዮች የማይስማሙ አመለካከቶች ቢኖረን ከቶ አይገርምም። አንድ አሐዛዊ መረጃን አስመልክቶ ይህንን ያህል የሚራረቁ ስብጥር መቅረቡ ግን ሳይስተዋወቅ አይቀርም። አማሓራ በአመዛኙ ክርስትያን ነው። እንዲሁም ትግራይ። አያከራክርም! እስካሁን ልበል? እንዲያውም አማራ የሚለው ስያሜ ለክርስቲያን ለተሰኘው አቻ ትርጉም ስንጠቀምበት ለዘመናት ኖረናል፣ በዘልማድ። የተወሰኑ አነስተኛ ቁጥር ያላቸው አማሮች በሃይማኖት ሙስሊም አማኞች እንደሆኑ ዛሬ፣ ዛሬ አያከራክርም። ሰማሌ፣ አፋርና ሓራሬ ሙሉ በሙሉ ሙስሊም ናቸው መባሉ ችግሩ ምን ላይ እንደ ሆነ አይገባኝም። የአሮሞ ሕዝብ በአመዛኙ ሙስሊም መባሉም እንዲህ የሚያከራክርም አልመሰለኝም ነበር። በሰሞኑ ክርክር ግን የሁለቱ ሃይማኖቶች አማኞች እኩል እንደሆኑ አንድ የቀደም የአዳማ ዩኒቨርሲቲ ፕሮፌሰር አረጋገጡ ተባለ። ያውም ክርስቲያ ወገን የሆነው አሮሞ ባንድ ፐርሰንቴጅ ልቆ፣ ስብጥሩ 48 በመቶና 47 % ሆነ ተገኘ። ሌላው ተናጋሪ ደግሞ ከአሮሞ ሕዝብ 80 % ሙስሊም ነው ብሎ አፉን ሞልቶ ተናገረ። ተወናበደን! ጎበዝ በአመለካከት መለያየት እንችል ይሆናል ነገር ግን በእስታተሲቲካዊ አሐዝም ጭምር ይህን ያህል መወዛገቡ ግን ጉንጫ አልፏ ክርክር ነው።

የዛሬው የኢትዮጵያ ሙስሊሞች መነቃቃትም ያለ አሮሞ ሙስሊሞች ንቁ ተሳትፎ ትርጉምና ሃገር-አቀፍ እንደምታና አስተጋቦት ሊኖረው አይችልም ቢባል አሁን ምንም ማጋነን የለበትም። ባለፉት 22

ዓመት በኢትዮጵያ ሙስሊሞች ንቃተ ሕሊና የተካሄደው ሃይማኖታዊ መነቃቃት፣ በውስጣዊ ዳይናሚክስ እና በአካባቢያዊና ዓለም አቀፍ ሆኔታዎችና ተፅእኖ አዲስ ማንነት የተገነባ ነው ብለናል። በሃገራችን እስካሁን በሰፊነው የማንነት ፖለቲካ የብሔረሰብ ማንነት ከሃይማኖታዊ ማንነት የላቀ ወሳኝ ሚና እንዳለው አያጠያይቅም ። ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ሃይማኖታዊ ማንነት ለብሔረሰባዊ ማንነት እየተፈካከረ መሆኑን ልብ ማለታችን አይቀርም። ባንጻሩ ከብሔረሰባቸው ይልቅ ዲናቸውን (ሃይማኖታቸውን) ቅድሚያ የሚሰጡ ወገኖቻችን እየተባራከቱ፣ በዚያኑ መጠን የብሔረሰብ ማንነት ትርጉምና ግምት እየቀነሰ የመጣበት ሆኔታ እንመልከታለን። ምክኒያቱ እምብዛም አያመራምርም። የሃይማኖት ፅንፈኛነት እየፈረጠመ በመጣ ቁጥር በዓለም ፍፃሜ የምፃፃት (የሒሳብ) ቀን “አላህ ለሙስሊሙ ወንድምህ ምን ሠራህ ብሎ ይጠይቀኝ ይሆናል እንጂ ለአሮሞ ምን ሠራህ ብሎ አይጠይቀኝም ” ያለው የሙስሊም አማኝ አክቲቪስት ዓይነቱ ግለሰብ የተኛውን ማንነታቸውን እንደሚያስቀድሙ አነጋጋሪም፣ አጠያያቂም አይደለም።

እስላም እንደ አንድ ሁሉን-ጠቅለል የእምነት ዘይቤ በመሠረቱ ለማኛውም ብሔርተኛ ዝንባሌ ራሱ ተፈታታኝ ተግዳሮት ነው። ለአሮሞ ብሔርተኛነትም እንዲሁ መጋፈጥ ያለበት ተፈካካይ አስተሳሰብ ነው። ከዚህ በፊት የብሔረሰብ ማንነት ተቆናጥጦት የነበረው አሁን ደግሞ ሃይማኖታዊ ማንነት ቦታውን እየተቆጣጠረ መምጣቱን ልብ ማለት የግድ ተመራማሪ መሆን አይቻልም እላለሁ። ይህ ደግሞ በተራው በአሮሞ ብሔርተኛነት ላይ የራሱ ተፅእኖ ማሳሰቢያ አይቀሬ ነው። የግድ ማለቱ ይቀለል። እያሳረፈም ነው። ሙስሊማዊ ግዴታቸውን የሚያስቀድሙ ሙስሊም አሮሞዎች እስከ ተበራከቱ ድረስ። በሌላ በኩል በኢትዮጵያ እስላማዊ መነቃቃቱ አዲስ የሕዝብ ሙስሊሙ ማንነት ያለ አሮሞ ሙስሊም ግንባር ቀደም ተስተፎ ማሰቡ ዘበት ያደርገዋል። የአሮሞ ብሔርተኛነት ከሃይማኖታዊ ሙስሊማዊ ማንነት ጋር ውድድር ውስጥ ገብቷል ቢባል ብዙ ማጋነን የለበትም። ከአሮሞ ብሔረሰብ አብላጫው ክፍል በምሥራቅና በምዕራብ የሚኖረው በእምነቱ ሙስሊም የሆነው ክፍል ነው። የአሮሞ ብሔርተኛነት ከወቅታዊ ሙስሊሙ መነቃቃት ጋር ያለው ተያያዥነት ፤ በአውንታዊ ሆነ በአሉታዊ መልኩ አሻራ ማሳደሩ አይቀሬ ነው። ይህንንም የግድ በግምት መወሰድ ሊያስፈግ ነው። ይህ ደግሞ ለብሔርተኞቹ አሉታዊ ጎን አያጣም። ቅድሚያ ለሃይማኖቱ ወይም ዲኑ የሚሰጥ ከሆነ ሃገራዊ ወይም ብሔራዊ ማንነቱ ላይ ሊያስርፍ የሚችለው ጫና አለ። ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ይህ ማንነት በብሔረሰብ ማንነት ላይ የበላይነት እየተቆናጠጠ መምጣቱን መካድ የማይችል እውነታ ነው። እስልምና የአማኞቹ ወንድማማቾችነት ሰለሚሰብክና ሰለሚያስቀድም። ሁለቱ ማለት እምነትና ብሔርተኛነት ይጣረዛሉ፣ ይወዳደራሉ። አንዱ ሌላው ላይ የበላይነት ለመቀዳጀት። ዲኔን (ሃይማኖቱን) አስቀድማለሁ ፤ ብሔራን አስቀድማለሁ ባዮቹ መካከል በሚጠጠጠው ግብግብ ነው። እነዚሁን አስታርቆ መጓዙ ፖሎቲካዊ ብልህነትን ይጠይቃል። ከሁሉም አቀፍ አሮሞ ብሄርተኛነት ይልቅ የኡማው ወይም የሕዝብ-ሙስሊሙ መብቶች ማስከበሩ ቅድሚያ የሚሰጠው ደግሞ ለነፃ አሮሚያ መሥራቾቹ ተግዳሮት ብቻ ሳይሆን ከፍተኛ መሰናክል ነው። ይህ ደግሞ የኢትዮጵያ አንድነት ሃይሎችን ከንድ የሚያጠናክር እንጂ የአሮሞ ብሔርተኛነትን አይደለም። አሮሞ እንደ ብሔረሰብ የማስገንጠል ዓላማ ማንነብ ይቻል ይሆናል ነገር ግን ኢትዮጵያዊ ሕዝብ-ሙስሊሙን አስገንጥሎ ሙስሊማዊት ኢትዮጵያ እንገባለሁ ፣ ማለት አይቻልም። እምብዛም ልብ አላልነውም እንጂ በሚኖሩት ስብሰባ ላይ አቶ ነጂብ "ነቢያችን ጎሣኛነትን አትጠጓት፣ ትሸታለች" ብለዋል ማለታቸው ሃይማኖታችን ከአንዱ ብሔረሰብ ወገንተኛነት የሰፋ ነው ማለታቸው ይመስለኛል። በነገራችን ላይ ይህ የፖሊቲሲዝድ እስልምናና ብሔርተኛነት መካከል በበርካታ ቦታዎች የተከሰተ አለመጣጣም ነው። ጥሩ ምሳሌው የጃማል አቡዱል ናስር ሥርዓትና የሙስሊም ወንድማማቾች ደም አፋሳሽ ቅራኔና ግጭት ነው። እስከ ዛሬ በግብፅ ምድር የሚጠጠጡ። ፖሎቲካል እስላም አሮሞ ብሔርተኛነትን ለራሱ ዓላማ መጠቀም ይፈልጋል ወይ? ከሆነ ጥያቄው፣ መልሱ አዎን! ። በተገላቢጦሹ የአሮሞ ብሔርተኛ እንቅስቃሴ ሙስሊማዊ መነቃቃትን

መፈናጠጥ(ባንዳንዶቹ አባባል መጥለፍ) ይሞክራል ወይ? ከሆነ መለሱ! አሁንም በሚገባ አዎ፤ ይሞክራል ነው። የተወናበደኩት እኔው ነኝ ወይስ የቁጥር አክሮባቲስቶች ናቸው?።አሮሞ ከኢትዮጵያ ሕዝብ አንድ ሦስተኛ ከሆነ፤ ሙስሊሙም ሌላው አንድ ሦስተኛ ከሆነ ባንድ ላይ ሲደመር ሁለት ሦስተኛ ይሆናሉ ብለው የፈነደቁት ናቸው ወይስ በስጋት የተዋጡ ወገኖች? ሁለቱም በዚህ አስገረሚው የሒሳብ ስሌት ስህተት ሳይሆን አይቀርም። የፈነደቀውም፣የሰጋውም ምክንያትነት ይጎድሎታል። ተረጋጉ!!በቀድሞ የአዳማ ፕሮፌሰር እንዳስገነዘቡት የአሮሞ ሕዝብ የእምነት ስብጥሩ አምሳ በአምሳ (Fifty-Fifty) ሆኖ ከተገኘም ከሙስሊማዊ ፅንፈኛ አስተሳሰብ ሚዛኑን የሚያስጠበቅ ሃይል መኖሩ ተረጋገጠ ማለት ነው።እስከ ቅርብ ጊዜ ድርስ የአሮሞ ብሔርተኛ እንቅስቃሴ አንቀሳቃሽ ሞቶሩ የወለጋ ፕሮቴስታንት ሚሽነሪ ተጠማቂዎች ብለን ስንከሳቸው አለነበረም ወይ?እነዚያም እኮ አሁንም በአመራር አሉ።አቦ ዳውድ ኢብሣ የክርስትና ስሙ ፍሬው ኢብሣ መሆኑም አንዘንጋ።

በነገራችን ላይ፣ እስላም ሃይማኖትን የማደራጃ መርህ አድርጎ የተንቀሳቀሰው የአሮሞ ነፃነት እስላማዊ ግንባር (Islamic Front for Liberation of Oromia-IFLO) በሚቹ ጃራ አባ ገዳ (አብዱልካሪም አህመድ ኢብራሂም) ከተቋቋመ ሰንበትበት ያለ የአሮሞ ብሔርተኛ ድርጅት ነው። እኔ እስገባኝ ድረስ፣የግንባሩ አደረጃጀት መርሁ ነው እንጂ ሙስሊማዊ ፣ እስላማዊት የሆነቸው አሮሚያን ሪፖብሊክ ምሥረታ መዳረሻ ግቡ አድርጎ ቢነሳ ኖሮ ከሌሎቹ መሰለ የአሮሞ ድርጅቶች ጋር ከቶ መተባበር አይችልም ነበር።እንዲያውም በቅድሚያ ቅራኔ፣ በቅራኔ የሚገባው ካንድነት ሃይሎች ጋር ሳይሆን ደርዘን ከሚቆጠሩት የአሮሞ ነፃ አውጪ ግንባሮች ጋር በሆነ ነበር።የጃራ IFLO ግን የተባበሩት የአሮሚያ ነፃነት ሃይሎች (United Forces for Liberation of Oromia-UFLO) አባል ድርጅት ነው።

ማጠቃለያ

ከማንነቶች መራኮት ወደ አሳባሳቢ ማንነት የሚወሰደን መንገድ ረጅምና ወሰብስብ ነው።ሰሞኑን የተያያዘነው እስጣ አገበዎች፣ መወራረፎች ወደዚያ የሚያመሩን አይመስለኝም።ከዚህ ጠለቅ ያሉ ረጋ ያሉ የሐሳብ ልውውጦች የግድ ይላል።ከአንጀት ካለቀሱ እንደሚባለው የሥልጣን ኤሊቶቻችንና ምሁራኖቻችን ተጨንቀው፣ተጠበው የአእምሮ የደቦ ሥራ ሰርተው ከጦር ከተት ይልቅ የአእምሮ ከተት ማወጃ የግድ እያለ መጥቷል።ሁሉም ከመካሰስና ከመወራረፍ ባሻገር ለውይይቱ የበኩሉን ድርሻ የሚወረውርበት የጭንቅላት ደቦ ርብርብ።እኔም በአል ጃዚራም ሆነ በሚኖሩት ስብስባ በተባሉት የሚያራርቁ እንጂ ለመግብባት የማይረዱ አባብሎች ላይ አላተኮርኩም።መወገዝ ያለባቸው ትንኮሳዎችን እንደነበሩ አልሳትኩም።ሰለ እነሱ በፅሁፌ መግቢያ ላይ እንዳልኩኝ ብዙ፣ ብዙ ተብሎታል።ቀጥታ በስተኋላ ወደ አሉት ጉዳዮች ዝልዩ የገባሁት ለዚህ ነው።አንድ ተጨማሪ ምክንያት አለኝ።የአኬልዳማ ፊልም ዳይሬክተሮች ምን ሠርተው ይብሉ? ብላችሁ ነው።ሰሞኑን ቅንብራቸው መመልከታችን አይቀርም። መቼም።የሚያስቆጨው እኛውን ራሳችን ለእነሱ ሊጠቀሙበት የሚችሉት የፊልም እስክሪፕት ማቴሪያል ማቀባላችን ነው።ሃይማኖትና ፖሎቲካ (በተለይም እስላም) ሲጣረዙ(ሲቀሳሰፉ?) በሌላ ፅሁፍ በሰፊው እመለስበታለሁ ብዬ ነው እዚህ ላይ ብዙ ሐተታ ውስጥ ያልገባሁት።

"አሳባሳቢ ማንነት" ደግሞ ምን ያህል ውስብስብነቱ ድርብ ድርብርብ ሊኾን እንደሚችል መገመት አዳጋች አይሆንም ።ባጭሩ፣ በረካታ ማንነቶችን ባንድነት አንድ ላይ አቁላልቶ፣አዋህዶ የሚያስተፃምር ብቻ ሳይሆን ያለፉትን ስህተቶችን ተቀብሎ፣ኢማዕከላዊነት እንደ መርህ አስርዶ፣ የፈዴራል ሥርዓቱን እስካሁን ከታዩት ሕፃኖችን በማፅዳት፣ክልሎችን መልክ ማስያዘ፣በዛሬ በኢማዕከላውነት አደረጃጀት አማካኝነት የተጎናጸፉትን የራሳቸውን አካባቢያው ችግር በራሳቸው ጥረቶች መፍታት ሙከራዎቹ ማጎልመስ እንጂ አለመኮሰስ፤ እንደገና ወደ አንድ-ወጥና የጥንቱ

የተማከለ አደረጃጀት መመለስ መሞከሩ ሊያስከተልው የሚችለው ችግር ከወዲሁ በግምት መውሰድን ያካትታል። በኢትዮጵያ አንድነት ፍፁምነት ስም የተማከለ አደረጃጀት ዳግም አማራጭ አይሆንም። ኢማዕካላዊ አሥራር ራሱ የዲሞክራሲያዊነት አገባብ አካል ነው። በደረጃውና ያስተዳደር ጠገን ሁሉም የራሱን ጉዳይ በራሱ የሚያስተዳድርበት አግባብ ነው። የቁጭ ፣ የዱቤና ከዚያ በፊትም የሥልጤ ማንነት ረፈረንዱም ጉዳይ ከቆብ ያልተቆጠሩት አንዱ ክፍለ ሕዝብ ራሱን በራሱ የሚያስተዳድርበት ሜካኒዝም ተደረጎ ስለተቆጠረም ጭምር ይመስልኛል። ባንድ አብሁርታዊ (ባለ ብዙ ብሔር) ሃገር ከትልቁ አሃድ እስከ ትንሽ ወረዳ ራሱን በራሱ የማስተዳደር ዲሞክራሲያው አግባብ ሆኖ ስለታየንም ይሆናል። እነ ጀርመን በፌዴራላዊ ሥርዓት የተዋቀሩት የተለያዩ ቋንቋ የሚናገሩ ብሔር፣ ብሔረሰብና ሕዝቦች ኖራቸው አይደለም። ሁሉም የራሱን ጉዳይ በዲሞክራሲያዊ አግባብ በራሱ እንዲያስተዳድር ነው እንጂ።

አብዛሕነት ተቀብሎ፣ አብዛሕነትን አስተዳድሮ ለዜግነታዊ መንግሥት መሠረት መጣል ምርጫ የሌለው አማራጭ ነው። ሁሉንም ተቆራቋሽ ገባር ማንነቶች የሚያቀናጅ ሃገራዊ አሰባሳቢ ማንነት ማስፈለግ እፅጋኝነት የሚሰጠው ጉዳይ ነው። ማንነት ለይታና ወገንተኝነት እየተባላለ መጥቶ አንዱ ለራሱ ስብስብ ብቻ ወገንተኛቱ ሲያረጋግጥ ማንነት ውዝግብ ሆኖ አቧድኖን ጎራ አስለይቶ ግብግብ ሲያጋጥመን ጦር እንማዘዛለን። ባንጻሩ አፋቅሮን በመፈክር እንደሚገለጸው " ልዩነቶቻቸን ውበታችን Our Diversity Is Our Beauty " የተሰኘው ብርቁ የደርገና የኢሕዴአግ የፈረንጅ ተውሶ መፈክር ተግባራዊነቱ ይረጋገጥና ጎራማሌነታች እንደ ጌጥ ታይቶ አበልጻጊ ብሔራዊ ጥሪታችን ይሆናል።

ቁም ነገሩ ማስተናገዱም ሆነ ማስተዳደሩን ካልቻልንበት (ልክ ሌሎቹ እንደቻሉበት) ጌጦቻችን ሳይሆኑ የውዝግብ መነሻ ይሆናሉ። በዚህ ርዕስ ጉዳይ ላይ የዛሬ ዓመት በፊት የፃፍኩት ወርቀት ብጤ (ልዩነቶቻችን ውበታችን የሚሆኑት ስናስተናግዳቸው ብቻ ነው፤ አለበለዚያ ያወዛግቡናል- አፕሪል 2012) ውስጥ ሰፊ ብሎ የተባራሩ ናቸው። በቅድሚያ ልዩነቶቻችን አስተናግደን ማስተዳደር ስንችል ብቻ ነው ለዜግነታዊ መንግሥት መሰረት የምንጥለው። እሱም ተግባራዊ የሚሆነው ገባር ወይም ቅርንጫፍ ማንነቶችን በአሰባሳቢ ማንነት ማቀናጀት ሲንችል ነው። የዜግነት መብት ማዕከል ያደረገ አሰባሳቢ ማንነት ብቻ ነው እነዚያ የተመለከትናቸው አነታራኪ የሆኑትን የቅርንጫፍ ማንነቶቻችንም ሁላ አዋህዶ ልዩነተኛነትን ብቃት ያለው። ኢትዮጵያ እንደ ሃገር፣ የኢትዮጵያውያን እንደ ሕዝብ ባንድነት የሚያኗኑትን ቀመር ካለም እሱ ነው። እጣ ፋንታችንም እሱ ነው። ማለት ሳይሻል አይቀርም። ይተኛው ዘር ፣ ጎሳ፣ ነገድ፣ ብሔር፣ ብሔረሰብ፣ ዘውግ፣ ወገን ወዳር ተገፋሁ፣ ተበድልኩ፣ የሚገባኝን የሃብትና የሥልጣን ድርሻዬን አላገኘሁም ብሎ መማረርም ሆነ ከነአካቴው ብሶት አልሰችል ብሎ አመፀ ወልዶ ይህንን ለማስተካከል ሽፍቶ ሥልጣንን ለሕዝብ ብሎ ሲቆጣጠር በቀላሉ የሚስተካከል አለመሆኑን በለፉት 22 ዓመታት ተመልክትናል። በሌላ በኩል የራሴን መንግሥት ካልመሠርትኩ ይህ በድል ከቶ ሊስተካከል አይችልም ወደ ሚላው መደምደሚያ ደርሶ የራሱን ዕድል በራሱ የመወሰን መብቱን ተግባራዊ አተገባበር መዘዞች በከፊል የስጋት ምንጫቸን ሆነው ቁጭ አሉ ከላይ በስፊው እንደተመለከተነው።

ላለፈው 40 ዓመታት በኤሊቶች (የሥልጣን ሊሂቃን?) መካከል የተካሄደው ክርክር፣ ሙግት፣ እሰጣ-አገባ ሆነ አልፎ ተርፎ የመሸነጋገል ስምምነቶች በኢትዮጵያውያን ማህበረሰቦች ማሃል ፍትሐዊ የሥልጣንና የሃብት ድልድል አላሰፈኑም። "የብሔር ጥያቄ" የተሰኘው ጉዳይ ሁነኛ መፍትሔ አላተበጀለትም ። ለዚህም አሁንም የሚያወዛግበን፣ የማንነት ፖለቲካ ተሰኝቶ።

ባንድ ሃገር ልጅነት (ዜግነት) ተጋሪዮሽ ላይ የተመሠረተ አሳባሰቢ ማንነት ሲንል ስለ ይተኛው ሃገር እንደ ምንነጋግር በማንም ዘንድ ብዥታ ሊኖር አይገባም። ኢትዮጵያ ስለ ተባለችው አንድ ሃገር ነው።

በሌላ በኩል የኢትዮጵያዊነት እንዳንድ ሃገራዊ አሳባሳቢ ማንነት ሆነ እንዲያያስተሳስርን ስፋትና ብቃት እንዲኖረው ከተፈለገ ዘንድ ትክክለኛ ርዮተዓለማዊና ቅርስ-ውርሳዊ እሴቱ በውልና በቅጡ መታወቅ ሊኖርበት ነው። ይህ የሁላችን የቤት ሥራ መሆን ይኖርበታል። ትክክለኛው ኢድዮሎጂያዊ ይዘት በውል ያልተበራራ ገባር ማንነቶችን ደፍጣጭ የሆነ ኢትዮጵያዊነት ከጥቅሙ ጉዳት የሚያመዘንበት ጊዜ እንዳለ መቀበል ሊኖርብን ነው። ብሔርተኛ ኢድዮሎጂ (ለምሳሌ አሮሙማ?) ኢትዮጵያዊነትን እንደ አንድ ሌላ ካልቸራዊ ገዢ መሬት በታሪክ አጋጣሚ መቆጣጠር በለስ የቀነው የአማራ ብሔረሰብ ይህንኑ ውርስ-ቅርሳዊ በላይነቱን ለማስቀጠል የመሸግበት ሌላ ተፎካካሪ ባልንጣ (Relevant Other) ብቻ እንደሆነ ለተከተሎቹ ማሳመን ከቻለ ጉዟችን ይብልጥኑ ይወሳሰባል፤ ያል ጥርጥር። ወቅቱ ያልተኳኳሉ እውነታዎችን መነጋገር ዘመን ነው ብለናል። የአማራ ምሁራንም ሆኑ የሥልጣን ኤሊቶች አማራዊ ባህላዊ ቅርስ-ውርሳዊ ማንነትን ከአሰባሳቢው ኢትዮጵያዊ ማንነት መለየቱ ጊዜው የግድ ማለቱን መገንዘብ ይኖርባቸዋል። ሰለ አማራ የተባለው ብቻ የሚመለከተውና የሚጎረብጠው መሆኑን በተግባር እያስመሰከረ ተመልሶ እሱ ብቻ የነቃ፣ የበቃና ዝርዝር ማንነቶች ንቆ ፣ ልቆና መጥቆ ተረማመዶ (Transend) በሄደ ልዕላ-ሃገራዊ ኢትዮጵያዊነት (Super Ethiopianism) ባለቤትነቱ የሚመጻጻቅ ወገን ለዚህ መወሳሰብ ተባብሮ ነው፤ በእኔ እይታ። የኢትዮጵያ ማቀፍ እንደ አኗኗሪ ፎርሙላ የተቀበሉትም ሆነ ወደዚያ በማምራት ላይ ያሉት ላይ የአሮሞ መብት ታጋዮቹ ላይ ጣት መቀሳሰሩ አያዋጣም። ለሚደረሰው የማንነት ምስቅልቅል እኩል ተጠያቂ ያደርጋል እንጂ። ወያኔም በእሱ ብሶ፣ ሌላውን "ጠባብ ብሔርተኛ" ብሎ እንደሚከስ አንዘንጋ እንጂ ወገን!

ይህ ኢትዮጵያ በምን መልኩ ትተደዳር ፣ የሃብትና የሥልጣን ድልድል በመንግሥት አወቃቀር በምን መልኩ ይደራጅ የሚለው ጥያቄ ሁሉን በሚያግባባ መልኩ ተገቢ እልበት ሳያገኝ ቀርቶ ውዝግቡ ወደ እርስ በእርስ መተላለቅና ፍጅት ካመራ በመሃለችን ከተጠያቂነት የሚያመልጥ ወገን አይኖርም። የእርስ በእርስ ፍጅትና መተላለቅ አብነቶች በርካታ ናቸው። መማመሪያ ካስፈለገን። አስፈሪው አስረጅ ምሳሌ የዛሬዎቹ ሶሪያ ናት። ከዚህ ይሰውርን! እንኳን እኛን ጠላቶቻችንም ይሰውርልን። እንዳንድ ጊዜ አለ! ጠለትክን የሚያስመርቅ፣ ገጣሚው እንዳለው። ማን ነበር? ጠላቴን ሲመርቅ የተሰኙ ስንኞች የቋጠረው? ታገል ሰይፉ ወይስ በእውቀቱ ስዩም?

ጦቢያ ትባል በነበረችው በሃገር ቤትዋ መፅሄት ሐሰን ዑመር ዓብዳላ በሚል የብዕር ስም በምፅፍበት ዘመን አንባቢዎቹ እንደሚያስታውሱት ከእነሱ ጋር ለመጋራት የምጠቃቅሳቸው የተለያዩ የኢትዮጵያ ብሔረሰቦች መሳጭ ምሳሌዎችና አባባሎች ነበሩ። የተኞቹ ትግሪኛ ተናጋሪዎች እንደሆኑ አቶ አባተ ኪሾ እንዳለው እነሱ ይወቁት እንጂ ትግሪኛ ተናጋሪዎቹ አንድ መሳጭ አባባል ነበራቸው። ምን ይላሉ መሰላቸው ሲተርቱ? "መለበሚ አይትኸላና፣ መለቢሚ ግና አይትግበረና" ይላሉ። ወደ ጥሬው አማርኛ ሲመለስ፣ የመማማሪያ አብነት አታሳጣን እንጂ እኛኑ መማሪያ አታድርገን ነው። እኛኑ መቀጣጫ አብነት ለሌሎች አታድርገን እንጂ ልብ መግዣ ትምህርትም አትከልክለን ነው። በሌላ አባባል። ከሰው አበሳ ትምህርት መመሩ ብልህነት ነው። ለሌላ ሰው መቀጣጫ ትምህርት መሆን ግን መቅሰፈት ነው። ከዚህ ሰው ረንጎ!! አ..... ማን!! አትሉም ወይ ሰው ሲመርቃቸው!!!

Contact address yussuf.yassin@gmail.com